

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС “МИСТЕЦТВО” З МЕТОДИКОЮ
ВИКЛАДАННЯ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Середня освіта (Музичне мистецтво)

Спеціальність 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «04» вересня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Інтегрований курс `Мистецтво` з методикою викладання
Викладач	Серганюк Любов Іванівна
Контактний телефон викладача	+38 0677932032
E-mail викладача	liubov.serhaniuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до лекційних та практичних занять із курсу

2. Анотація до навчальної дисципліни

Мистецтво— особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього та внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність» та ін. Особливості опанування мистецтвом в школі пов'язані з його багатограним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-чуттєву сферу, мислення й потреби. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства. Таким чином, здійснюється виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби у творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Навчання в основній школі спрямовується на досягнення **мети базової загальної середньої освіти**, яка полягає в розвитку та соціалізації особистості учнів, формуванні їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення, здатності до саморозвитку та самонавчання в умовах глобальних змін і викликів. Випускник основної школи є патріотом України, поважає її історію, культуру і культуру інших народів, вільно володіє державною (і рідною, у разі відмінності) мовою, спілкується щонайменше однією іноземною мовою, має бажання і здатність до самоосвіти, активний і відповідальний у громадському й особистому житті, підприємливий і ініціативний, має уявлення про світобудову, береже природу, безпечно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

4. Програмні компетентності та результати навчання

Метою вивчення навчальної дисципліни досягнення шляхом реалізації таких завдань загальної мистецької освіти наступних завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ; стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- розвиток художніх здібностей, креативного мислення;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Основні цілі: загальна мистецька освіта ґрунтується на принципах: наступності між початковою, основою і старшою школою; поєднання загальнонародського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти; інтегративності, спрямованості на поліхудожнє виховання учнів; креативності (пріоритет творчої самореалізації); варіативності змісту, методів, технологій; діалогічності, полікультурності. Опанування учнями мистецтва в основній школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та інтегративного підходів. *Компетентнісний підхід* сприяє формуванню предметних, міжпредметних і ключових компетентностей. *Особистісно орієнтований підхід* забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу. *Діяльнісний підхід* спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці. *Інтегративний підхід* виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків із предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність до критичного мислення.

ЗК 5. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність проявляти ініціативу та генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 13. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі середньої освіти у процесі навчання основ музичного мистецтва, художньої культури, теорії і практики художньо-творчого розвитку учнів, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в базових закладах освіти.

ФК 2. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва; використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методиці викладання музичного мистецтва.

ФК 8. Здатність використовувати професійно-профільні знання та навички при вихованні та навчанні музикантів, у процесі формування естетичних поглядів, тенденцій та художніх смаків; аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, мистецькі твори різних стилів, жанрів і форм, уміння висловлювати й аргументувати власні оцінні судження і позиції з основ музичного мистецтва.

ФК 10. Здатність будувати індивідуальну освітню траєкторію в системі безперервної педагогічної освіти; застосовувати сучасні технології психолого-педагогічного діагностування в галузі педагогіки мистецтва та сучасні інформаційні технології в галузі.

ФК 11. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань музичного мистецтва; здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва у виконавській та педагогічній діяльності.

ФК 13. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва; використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методики викладання музичного мистецтва.

ФК 14. Здатність до оволодіння новими знаннями в галузі мистецької освіти, вміння застосовувати сучасні педагогічні технології в навчальному процесі; демонструвати глибокі та системні знання у галузі музичного мистецтва, до розуміння принципів методів та форм проведення занять з музичних дисциплін, керівництва художньо-естетичним розвитком учнів.

Результати навчання:

РН 2. Здатність здійснювати художньо-педагогічне спілкування з дітьми; вміння вирішувати педагогічні навчально-виховні, художньо-творчі завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів та їх музичної підготовки.

РН 4. Готовність до художньо-творчої, музично-виконавської діяльності; інтерпретування музичних творів; реалізації колективних, індивідуальних музичних проєктів; розробки художньо-практичних, музичних завдань для учнів, відповідно до їх вікових особливостей.

РН 5. Знання хореографічної термінології рухів і вправ; вміння активізувати та розвивати творчі здібності засобами музичної виразності, відображення їх у рухах; застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

РН 6. Вміння використовувати знання, уміння і навички зі спеціалізованих професійних дисциплін в процесі вирішення практичних завдань під час проходження практик.

РН 7. Володіння навичками самостійної роботи з фаховою літературою та навчально-художнім репертуаром з диригування; найрізноманітнішим ансамблевим та інструментальним репертуаром різних епох, жанрів і стилів.

РН 10. Готовність до свідомої педагогічної та виконавської діяльності, до планування й організації виконавського та педагогічного процесу, концертних програм і культурно-мистецьких проєктів.

РН 16. Знання репертуару, необхідного для музичного та художньо-пізнавального розвитку інструменталіста; композиторських, виконавських стилів, жанрів світової музичної літератури; специфіки гри на інструменті; знання методики поетапного вивчення твору; особливостей роботи над звуком, метро-ритмом, інтонацією, штрихами, динамікою; вміння застосовувати набуті творчо виконавські навички у педагогічній діяльності.

РН 17. Здатність застосовувати фахові знання та практичні навички у репетиційній, концертній, педагогічній, науково-дослідницькій, музикознавчій роботі; демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
практичні	10
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
У11	014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)	четвертий	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Модуль 1.Музика як вид мистецтва Тема 1. Види музичного мистецтва.	2		4
Тема 2. Народна музика. Професійна музика	2		4
Тема 3. Взаємодія музики з іншими видами мистецтва (образотворче мистецтво, архітектура, література, театр, цирк, кіно) Контроль самостійної роботи: Контрольна робота.	2		4
Модуль 2. Образотворче мистецтво Тема 4. Види мистецтва Графіка. Живопис. Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво	2		4

Тема 5. Взаємодія образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва (архітектурою, літературою, музикою, театром, цирком, кіно)		2	4
Тема 6. Жанри музичного мистецтва. Жанри камерно-вокальної музики. Жанри хорової музики.	2		4
Тема 7. Жанри камерно-інструментальної музики. Жанри симфонічної музики Завдання: Зробити виконавський аналіз творів.	2		4
Тема 8. Жанри образотворчого мистецтва. Анімалістичний жанр. Пейзаж. Портретний жанр Контроль самостійної роботи: Контрольна робота - реферат	2		4
Тема 9. Портретний жанр. Побутовий жанр. Натюрморт	2		4
Тема 10. Жанри: історичний, міфологічний, релігійний, батальний Контроль самостійної роботи: Контрольна робота - реферат (захист)		2	4
Тема 11. Музика: діалог традицій і новаторства. Мистецтво в нашому житті. Новітні музичні явища.	2		4
Тема 12. Мистецтво: діалог традицій і новаторства. Дизайн.	2		4
Тема 13. Мистецтво в культурі минулого. Стили та напрями мистецтва стародавніх епох і цивілізацій: античний, візантійський, романський, готика, ренесанс. бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм.		2	4
Тема 14. Мистецтво в культурі сучасності. Стили та напрями мистецтва: імпресіонізм і постімпресіонізм, модернізм і постмодернізм		2	4
Тема 15. Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (музеї, медіа, реклама)		2	4
ЗАГ.:	20	10	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості. Використовуються методи контролю, які сприяють підвищенню мотивації студентів – майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності, відповідно до специфіки фахової підготовки учителя музики та виконавця – співака. Методи контролю і самоконтролю спрямовані на перевірку рівня засвоєння студентами теоретичних знань. Методи усного контролю – індивідуальне чи фронтальне опитування, дискусія, письмового – тестування, контрольна чи самостійна робота, індивідуальні письмові завдання, тощо. Оцінювання проводиться за національною шкалою (від відмінно до незадовільно) та шкалою ЕСТ8 (від А до Г). Сума балів за всіма видами контролю та за всі види навчальної діяльності становить 100 за семестровий контроль. Залік – 50 практичне заняття – 50 – 1 семестр; екзамен -50, практичне заняття - 50 – другий семестр. Кількість балів за роботу студента під час практичних занять, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання наступних вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг виконання завдань; якість виконання завдань; самостійність виконання; творчий підхід до виконання завдань; ініціативність у навчальній діяльності.
--	---

Вимоги до письмових робіт	При виконанні контрольної роботи студент повинен продемонструвати вміння у сфері науково-дослідної діяльності, роботи з готовими матеріалами, уміння творчого й оригінального вирішити поставлені завдання. Контрольну роботу студенти виконують самостійно протягом вивчення дисципліни з проведенням консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Контрольна робота оцінюється від 1 до 10 балів. Письмова контрольна робота виконується на практичних заняттях. З переліком питань здобувач ознайомлюється за 10 днів до проведення контрольної роботи. Вони відповідають до матеріалу пройдених тем. Для заочної форми навчання перелік тем і питань до них оприлюднюється на навчальних платформах, де проводиться онлайн - форма занять із зазначенням терміну виконання. Роботи подаються як в друкованому варіанті, так і від руки. Реферативні дослідження, які виконуються за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях. Теми рефератів 1.Наукові основи інтеграції у мистецькій освіті. Інтегративні підходи до навчання дітей в зарубіжній та вітчизняній мистецькій педагогіці. 2 Концептуальні основи інтегрованого напряму мистецької освіти у школах України. Основні нормативні документи, які забезпечують викладання предмету «Мистецтво» у ЗЗСО. 3 Аналіз навчальної програми «Мистецтво» та підручників «Мистецтво» для учнів різних класів. 4 Основні методичні підходи до проектування та моделювання уроків мистецтва в різних класах. 5. Теоретичні засади інтеграції у шкільній мистецькій освіті 1 Досвід використання інтегративного підходу до мистецької освіти школярів у різних країнах світу (країну обрати самостійно). 6 Методика організації різних видів художньо-творчої діяльності учнів на уроках мистецтва в основній школі. 7 Методика використання сучасних художньо-педагогічних технологій на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво». 8.Інтегративні підходи до навчання дітей в музично-педагогічній концепції К.Орфа. 9 Ідеї синтезу різних видів мистецтв у педагогічній діяльності М.Леонтовича. 10. Реалізація завдань мистецької освітньої галузі згідно концепції Нової української школи. 11. Основи положення типових освітніх програм щодо мистецької галузі. 12. Порівняльний аналіз діючих програм «Мистецтво» для учнів різних класів. Порівняльний аналіз сучасних шкільних підручників «Мистецтво» для учнів різних класів.. 13. Мистецький тезаурус як фактор інтеграції.. Основні види діяльності учнів на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво». 14 Взаємоузгодження домінантних і синтетичних видів мистецтва в інтегрованому курсі «Мистецтво».15.Формування ключових компетентностей учнів початкових класів на уроках мистецтва відповідно до вимог НУШ. 16. Методика організації слухання музики на уроках мистецтва. Художньо-педагогічний аналіз музичних творів у 8-9-х класах. 17. Вокально-хорова робота з учнями старших класів на уроках мистецтва.
----------------------------------	--

Практичні заняття	Практичні заняття проводяться у різних формах – опитування, дискусія, творчі проекти-презентації тощо.
Умови допуску до підсумкового контролю	Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. Студент допускається до іспиту при умові виконання всіх завдань, що ставляться при вивченні програмного матеріалу, оцінюванням практичних та семінарських занять, виконаними контрольними роботами. Семестрова оцінка відображає сукупну суму балів з усіх видів навчальної програми. Поточний контроль на практичних заняттях включає систематичне виконання студентом різних видів індивідуальних завдань, спрямованих на поглиблення знань, отриманих на лекційних заняттях, отримання необхідних умінь і навичок для успішного проведення диригентської практики.
Підсумковий контроль	Підсумковий контроль оцінюється за такими видами: усне опитування (індивідуальне, фронтальне); практичний контроль, під час якого виявляються вміння та навички студентів, набуті під час практичної діяльності. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену, контрольної роботи, тестів, практичних занять.. Студент допускається до іспиту при умові виконання всіх вимог, що ставляться до вивчення програмного матеріалу: відповідні знання теоретичного матеріалу, розуміння методичних концепцій видатних вокальних педагогів минулого та розвитку вокальної педагогіки з позицій сучасності, виконаними індивідуальними та самостійними роботами. Поточний контроль на практичних заняттях включає систематичну перевірку виконання студентом різних видів індивідуальних завдань, спрямованих на поглиблення знань, отриманих на лекційних заняттях. Підсумковий контроль відбувається таким чином: усне опитування (індивідуальне, фронтальне), письмові завдання. Семестрова оцінка відображає сукупну суму балів з усіх видів навчальної програми.

7. Політика навчальної дисципліни

Важливим завданням сучасної системи вищої музично-педагогічної освіти є підготовка висококваліфікованого фахівця, який здатний бути активним провідником передових тенденцій та прогресивних методів музичної педагогіки. Протягом останніх десятиліть у багатьох вітчизняних ЗЗСО активно впроваджувався альтернативний інтегрований курс «Мистецтво», зміст якого поєднував базові мистецькі предмети «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво», а також елементи синтетичних видів мистецтва (хореографії, театру, кіно). Такий підхід сприяв забезпеченню системності художніх знань учнів, розвитку їх художньо-образного мислення, становлення в них цілісної та багатовимірної картини світу. Згідно з концепцією Нової української школи з 2018-2019 навчального року викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» було масово запроваджено в усіх школах України. Зараз його може викладати як один, так і два вчителі (вчитель музичного мистецтва, вчитель образотворчого мистецтва), які мають співпрацювати у команді, узгоджуючи планування своїх уроків. Варто наголосити, що відповідно до державного стандарту, цей курс вивчатиметься учнями впродовж усього терміну їх навчання в ЗЗСО. Вибіркова дисципліна «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»» дозволить майбутньому фахівцю під час навчання в ЗВО більш ґрунтовно опанувати теорію інтеграції та методику викладання курсу «Мистецтво» учням різного шкільного віку. Дисципліна сприяє поглибленню знань, вдосконаленню умінь і навичок, отриманих студентом при вивченні обов'язкового курсу «Теорія та методика музичної освіти».

В процесі засвоєння дисципліни реалізуються міжпредметні зв'язки з різними психолого-педагогічними, музично-теоретичними та виконавськими дисциплінами навчального плану підготовки майбутнього фахівця. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати**: - сутність поняття «інтеграція» у педагогіці та мистецькій освіті; - філософські, мистецько-культурологічні, психологічні, дидактичні, художньо-педагогічні основи інтеграції в галузі загальної мистецької освіти; - інтегративні підходи до навчання дітей в зарубіжній та вітчизняній мистецькій педагогіці; - функції та принципи загальної мистецької освіти; - особливості мистецької освіти школярів в умовах реалізації концепції Нової української школи; - основи положення типових освітніх програм щодо мистецької галузі; - основні положення та зміст шкільних програм «Мистецтво» для учнів різних класів; - зміст сучасних шкільних підручників «Мистецтво» різних авторів; - основні види діяльності учнів на уроках мистецтва; - специфіку організації та проведення уроків мистецтва різних типів; - методику формування ключових компетентностей учнів на уроках мистецтва відповідно до вимог НУШ; - зміст художньо-педагогічних технологій на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво»; - методику оцінювання результатів мистецької освіти школярів. На підставі вивченого матеріалу студент **повинен вміти**: - моделювати та проводити уроки мистецтва різних типів, позакласні виховні заходи мистецького спрямування; - опрацьовувати науково-методичну літературу; - добирати й систематизувати мистецький навчальний репертуар для урочної та позакласної роботи з учнями; - організовувати навчально-виховний процес на основі сучасних художньо-педагогічних технологій; - здійснювати спостереження та аналіз педагогічної діяльності вчителів мистецтва закладів загальної середньої освіти.

Студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань в системі дистанційного навчання d-learn та виконанням трьох письмових завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf>

Порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на освітніх платформах, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

Студенти, які не набрали 50 балів за відомістю №1, мають право перескласти залік за відомістю №2. На консультації викладача студенти мають можливість отримати

8. Рекомендована література

Офіційні джерела

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> 2019.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> 2019
3. Державний стандарт початкової освіти (МОН України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> 2019
4. Типові освітні програми (МОН України). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programidlya-pochatkovoyi-shkoli2017>.

Науково-методичні джерела

1. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. К., 2008. 848 с.
2. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О., Коваль Н. С., Прищеп О. Ю. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. Київ : Пед. думка, 2014. 346 с.
3. Бондар В. І. Дидактика. Київ : Либідь, 2005. 264 с. URL: [http://elib.ppu.edu.ua/info/HQOh0AN0RYoxFV/Бондар В.І.-Дидактика](http://elib.ppu.edu.ua/info/HQOh0AN0RYoxFV/Бондар%20В.І.-Дидактика) (дата звернення: 11.10.19).
4. Букрєєва Г. Б. Цікава музика-2: дидактичні ігри та вправи: 5-8 кл. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 108 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ, 1997. 376 с.
6. Дичківська М. Інноваційні педагогічні технології: Практикум. Київ : Слово, 2013. 448 с.
7. Драйден Г., Вос Дж. Революція в навчанні / пер. з англ. М. Олійник. Львів, 2005. 542 с.
8. Енциклопедія освіти / АПН України; відповід. ред. В. Кремінь. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
9. Зелененька І. О. Музично-дидактичні ігри / Методичні рекомендації їх практичного використання на уроках музики. К.: НПУ, 2000. 36 с.
10. Іваничук М. Інтегроване навчання : сутність та виховний потенціал (Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання). Чернівці, 2004. 360 с.
11. Кадемія М., Шахіна І. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Планер», 2011. 220 с.
12. Клепко С. Інтегративна освіта і поліморфізм знання. Київ – Полтава – Харків, 1998. 360 с.
13. Кремень В. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Пед. думка, 2008. 424 с.
14. Лещенко М. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання. 2-ге вид., доп. Київ, 1996. 192 с.
15. Масол Л. Загальна мистецька освіта : теорія і практика : монографія. Київ: Промінь, 2006. 432 с.
16. Масол Л., Гайдамака О., Белкіна Е., Калініченко О., Руденко І. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посіб. для вчителів. Харків : Веста: Вид-во «Ранок», 2006. 256 с.
17. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. Мистецтво : 2 кл. : конспект-конструктор уроків мистецтва : домінанти змісту і методики. Київ : Генеза, 2019. 80 с.
18. Масол Л., Миропольська Н., Рагозіна В., Руденко І., Хлебникова Л. Формування базових

- компетентностей учнів загальноосвітньої школи в системі інтегративної мистецької освіти : метод. посіб. для вчителя / за наук. ред. Л. Масол. Київ : Пед. думка, 2010. 232 с.
19. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів / Л. М. Масол та ін. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
20. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посібник. К. : КНУКіМ, 2006. 188 с.
21. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / за ред. О. Пехоти. Київ: А.С.К., 2002. 256 с. 27.
- Пальчевський С. Сугестопедагогіка. Рівне, 2002. 394 с.
22. Пасічний А. Образотворче мистецтво : словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2008. 216 с.
23. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / за ред. О. І. Пометун. Київ : «А.С.К.», 2004. 192 с.
24. Поплавська Ю. Використання комп'ютерних засобів навчання на уроках музики в початковій школі // Мистецтво та освіта, 2007. №3. С.41-45.
25. Поплавська Ю. О. Методика навчання музичної грамоти в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів педвузів. Вінниця: ВДПУ, 2000. 82 с.
26. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
27. Рудницька О. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посіб. К.: Інтерпроф, 2002. 270 с.
28. Савченко О. Дидактика початкової школи : підруч. для студ. пед. факульт. Київ : Генеза, 2002. 368 с.
29. Сорока Г. Сучасні виховні системи та технології. Харків, 2002. 128 с.
30. Школа і музей : працюємо разом : навч.-метод. посіб. із музейн. педагогіки / Гурин О. та ін.; за ред. О. Караманова, А. Цибка. Львів : Літопис, 2009. 243 с.
31. Чайковська О. Комп'ютерний практикум у системі початкової музичної освіти // Рідна школа. 2004. №10. С. 25-28.
32. Формування образного мислення [Науково-методичне видання] / За ред. Л. Масол, В. Рагозіної, М. Скирти. Нью-Йорк; Київ, 2001. 78 с.
33. Чепіль М., Дудник Н. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2012. 224 с. 206 Л. М. Масол. Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво»
34. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти: навч. посібник. К.: ВЦ «Академія», 2016. 240 с.
35. Янкул В. Можливості та проблеми використання комп'ютера на сучасному уроці музики // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2005. №2. С. 21-22.

Інформаційні ресурси

1. Арнхейм Р. Мистецтво та візуальне сприйняття. URL: https://royallib.com/book/arnheym_rudolf/iskusstvo_i_vizualnoe_vospriyatie.html (дата звернення: 11.10.19).
2. Бут Т., Ейнскоу М. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посібник / пер. з англ. Київ: Плеяди, 2015. 190 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/264>.
3. Виготський Л. Уява і творчість у дитячому віці. URL: <https://www.twirpx.com/file/21852/>.
4. Відео і фонотека мережі Інтернет. URL: <http://www.youtube.com/>

5. Даніель С. Мистецтво бачити. Про творчі здібності сприйняття, про мову ліній і фарб та виховання глядача. URL: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/ehstetika/daniel_s_m_iskusstvo_videt_2013/34-1-0-4638

6. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> 4. Енциклопедія мережі Інтернет. URL: <https://uk.wikipedia.org>

7. Ермітаж (Санкт-Петербург, Росія). URL: <http://www.hermitagemuseum.org/>

8. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/paran186#n186>

9. Електронні підручники 1. Масол Л., Гайдамака О., Колотило О. Мистецтво : Електронний підручник. 1 кл. Київ: Генеза, Брістар, 2018. URL: https://bristarstudio.com/uk/books/book_arts_uk (date of appeal: 06.11.19).

10. Інститут модернізації змісту освіти. Електронні версії підручників для 1-11 класів. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>

11. Інтернет-магазин «Українська програма». Мультимедійні підручники «Мистецтво». URL: <http://www.ukrprog.com/index.php?categoryID=28>

12. Інтернет-магазин навчальних матеріалів «Розумники». Мультимедійні підручники «Мистецтво». URL: <http://rozumniki.net/>

13. Класична музика (персоналії, словник музичних термінів, колекція музичних записів тощо). URL: <https://www.classic-music.ru/>

14. Концепція Нової української школи. URL: <http://zakinppo.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczyia.pdf>

15. Лувр (Париж, Франція). URL: <https://www.louvre.fr/>

16. Методичний портал Інтернет ресурсів для вчителів художньо-естетичного циклу. URL: <http://metodportal.com/node/597>

17. Метрополітен (Нью-Йорк, США). URL: <http://www.metmuseum.org>

18. Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednyaosvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

19. Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи Рівень стандарту. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

20. Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи Профільний рівень. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

21. Нова українська школа: poradnyk dlya vchytelya / Під заг. ред. Н. М. Бібік. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL: <http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

- 22.Селевко Г. Сучасні освітні технології: навч. посібн. URL: <https://studfiles.net/preview/5765122/> (дата звернення: 11.10.19).
- 23.Типова освітня програма 5-9 класи. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>
- 24.Типова освітня програма 10-11 класи. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>
- 25.Черешнюк І. Використання медіатехнологій в початковій школі: метод. рекомендації. 2016. 134 с. URL: <http://www.osvita-verh.dp.ua/files/2016/Media.pdf> (дата звернення: 11.10.19).
- 26.. RoadMapforArtsEducationBuildingCreativeCapacitiesforthe 21st Century. 26 p. URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en .
- 27.Robinson K. Outofourminds: learningtobecreative 2011. URL: <https://www.amazon.com/Out-Our-Minds-Learning-Creative/dp/1907312471>
- 28.SuggestologyandOutlinesofSuggestopedia; GordonandBreach, NewYork, London, Paris, 1978, 235 p. URL: <http://www.eric.ed.gov/ericwebportal/recordDetail?accno=ED132857-22k> 2019

Любов Серганюк - професор кафедри методики
музичного виховання та диригування